

Б у л г

ИНДЖИН
ЛИДЖИ

Зуни догшин халун.

Хол газрас гарсн бээдлтэ йовгн кун теегин кодэн ут хаалгъар генъгр-генъгр гигад йовад йовна. Деерас нарн цонана, дорас газрин халун кбрсн хээрнэ.

Кецу цумцг. Ки давхцад йовна. Хая-хаяд салькн халун киигъар экрнэ. Кодэн хаалгъ кууг котлад, чирад йовна. Куунэ чинан-чидлнь баахн-бичкнар харад, цогцнь сал-дагдад ирв. Эргмдэн халана—джирлгн джир-джир, гувр-гувр гидж тошхлдж кбблдсн болна. Эн куунэ амн хагсад ирв. Зусн мет бткн цагъан кббсн келн деернь зуурлдна, „цанъ-гидж укна гидж эн болхий“—гисн седкл туунд орна. Тер заамд нудн цаагъад, ухан хар-ньгьутрна. Зуркн „тук-тук“ цокна.

Амндан авч шулс гаргъхар, цанъгъдж йовх кун, хаалгъас гарад, бкас гигад бсв таслв. Болв бвсн тас хагсу, бас кун мет цанъгъджах дуртэ. „Унда-слгнд эн улм нбкцл болхнь яахв“—гидж санад, тер бсв амндан авсн уга.

Цанъгъдж йовх куунэ нуднд цагтан, улан, ценъкр, кбк, кесг олн акад онъгс цас-цус

гидж узгдцхасн болад ирв. Зуркнэ цоклгн: „Усн... усн... усн“... гисн болад йовна.

Эн кун тамтрв чигн, уралан йовад йовна. Хойр колнь бас: „усн... усн... усн...“ гисн болдж шарклна.

Хотхр газрургев-генткн ха-алгъ авад орв. Йова-йовтл тернь збвэр гун сала болдж гарв. Збнг болсн кун тамтрн, будрн салагъар орв. Салан йоралд утулнь ургъсн, нигт ногъан кбкрнэ. „Иа, дарк, усн бээвзго“ гидж санн, эн кун зэлврв. Ногъан дотр орад ир-хлэ, газр невчк чиигтэ... „Усн... усн... усн... бээвзго, дарк!“

Ногъана тал дунднь укс ирхлэ... дарк, усн! Сутцн болсн нархн судлар „амд усн“ ногъан заагар дблэки аргул усарнэ. Цанъгъад укджэх кун, чичрсн гаран уснд кургв. Усн лавта мбн...

Ус узн харгъцсн кун серад, нудан секв. Ямр удан кевтснь йир медгдхш, кирцхд удан болсн бээдл уга. Амд кбндр-джэх ус ормадж халэв. „Э усн лавта мбн, эн узджанэв...“ Усн... усн джиргълин экн...“ гидж урлан кбндэгъад, дбрв

кблдсн кун, толгъагъан уснур кецэлгъв... Збвэр киитн усн, йир джбблн. Седклд серл орв.

Цанъгъсн кун ус икар ген-ткн уудмн биш гидж кбгшдин келдг туунд тодлгдв. Тегад, усиг бичк-бичкнар зальгад-аршалад, гарарн авад чирагъан норгъад сана авад залу суув. „Амд бээхлэ, орчлнь кецу сэ-эхн“—гидж санад, энд-тендэн халэв. Шидрт кун уга. Царца-хас джиргднэ, талин юмн мед-гдхш.

Збвэр удан суугъад, залу невчк сергв, цогцнь чанъгърв. „Хамагъас эклсн усн болхв эн“ гидж сонъмсад, хаалгъин кун босад, сала ббдлэд, туунэ экн талнь гарад бгв.

Дунънхд брэл дуунад йовад оркхла, нигт кбк хогън ногъ-ата бичкн булнь харгъв. Тер булньгас, ногъана йозур заагур, нуднэс гарчах нълмсн мет, цегэхн усн нег джисагъар аюрхн турглад байнэ. Уснд гаран кургхнь—йир киитн.

Кбк хогън ногъана кбвэгъар йовад, булньгин цаад шугъуднь ирхнь--невчкн эргтэ зуух байнэ тер зуухин эрг дорас эгл айта усан тагчгар бндинд тальвдг сонън булг байнэ. „Кенэ тлэ кезанэс нааран би туунд бээхмб?“

Намаг керглх кун нарт делкад угав?“ гидж гейурдж шугшгсн куукна дур эн булг куунэ седклд орулна. „Уга. Буру кемэц. Чини нилч дала, чамаг амтн энъкрлдж, таквр кех“ гидж эн булгин уснас аршалдж амдрсн куунэ зуркнь буль-глна...

Тер мини эцк бээсмн,—гидж, эн туудж келджэгъад, колхо-зник Эрднин Долан, махла-гъан гартан авад, буурлтсн ус-ан хооран келж илв.

—Нам гигит! Йир сонън ту-удж бээдж,—болад таарад сууввди. Эцкдэн герэслэд, Эрд-нин Долан эн салад хойр бургъс хбр-гар джил хооранд тэрсн, ода холд узгднэ. Тер бургъсд эклдж узгдэд кбкр-нэс авн эн газриг амтн „Бур-гъст“ гидж нерэддж, нам ду чигн гаргъдж, тер дуунд иигдж келгднэ:

Булгин уснд бооджсн

Бургъсн модд шавшна.

Эдниг эклдж тэрсн

Эрднин Долан байсна...

Эрднин Долана бээдг колхо-зинхн булгар элвг Бургъстиг боогъад, дала ус тогтачкдж. Эн усн эргнд бургъст биш, нань чигн олн зусн модд ша-вшдж ургъсн, шуугджана. Эднэ бргн суудртнь эвтэки

гермуд цемцэлдсн дурстэ зер-гднэ.

Салан хойр ташугъар нигт кбк ургъмл туулн мет куринэ. Эннь олн-амтнэ огород, туунд бодницг, хавсти чигн, агъурцг, помидор чигн цугъар, цугъар ургъджана. Халун ганъ ямр догши болв чигн, эн усн ши-дрк газр ода бндин голнь девтлнь, байн кишгтэ дуркл-джанэ.

Саксисн хамтхаста модд заагт, боодгин наласн усн эргнд бндин дбрвн цагт бичк куукд, багъчуд дбгцханэ. Га-луд, нугъсд газра олн шовуд ниргдж шуугцхана, олн-олн хбд чигн маальлднэ. Гахульта улс усна кбвэд дань узгднэ.

—Загъсн байну?

—Дала...загъсн дала!

Эндрк джиргъл марггч дуу-вр дун тбвкнун асхни замд ббдэн брвкдж нисэд, деерас энд асхрсн болна. Боодгин усн негл кевтан тиньгр тогтун мелманэ. Мбит куукн ковун хойриг саатулдж наадулгч бичкн бор онъгъц, сарин са-рулд мелмгър усни элкн дее-гър гульдрад-гульдрад йовна. Тачкнсн-тачкнсн инэдд энд-тенд сонъсгднэ.

Сээхн сонън булгудин э айта усн, уурхан санъ мет, бндинд усардж турглна.